

Verkställighet av hemlig avlyssning i två fall vid Polismyndigheten

1. Bakgrund

Inom ramen för en granskning av hanteringen av hemliga tvångsmedel vid åklagarkammaren i Nyköping¹ uppmärksammade Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) frågan om viss verkställighet hade avsett tid efter den beslutade tillståndsperioden respektive efter att tvångsåtgärden hävts. Mot den bakgrunden beslutade nämnden den 25 mars 2024 att i det nu aktuella ärendet granska ifrågavarande verkställighet vid Polismyndigheten (region Öst).

2. Utredningen

I ärendet avseende åklagarkammaren i Nyköping har nämnden tagit del av handlingarna i de två aktuella tvångsmedelsärendena och utdrag från Polismyndighetens ärendehanterings- och arkivsystem för verkställighet av hemliga tvångsmedel (ärendehanteringssystemet). I det nu aktuella ärendet har Polismyndigheten uppmanats att komma in till nämnden med kopior av begäran till berörda operatörer. Därutöver har Polismyndigheten uppmanats att i ett yttrande besvara frågor.

Av utredningen framgår såvitt nu är aktuellt följande.

I en ansökan om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (hemlig avlyssning) ströks den historiska tidsperioden över för hand och ersattes med en tio dagar kortare tidsperiod. Någon motsvarande justering gjordes dock inte på den sida i ansökningshandlingen där rätten tecknade sitt beslut. I ärendehanteringssystemet har den längre, ojusterade tidsperioden registrerats. Av begäran till berörd operatör framgår emellertid att Polismyndigheten inhämtade uppgifter endast avseende den nedkortade tidsperioden. Som svar på

¹ Nämndens ärende dnr 94-2023.

nämndens fråga har Polismyndigheten anfört att den längre tidsperioden angavs i ärendehanteringssystemet eftersom det enligt rutin är den av rätten beviljade tidsperioden som anges i systemet.

I ett annat tvångsmedelsärende beviljade rätten åklagarens ansökan om tillstånd till hemlig avlyssning avseende såväl historisk tid som realtid. Dagen därpå hävde åklagaren beslutet. På den rad i ärendehanteringssystemet där realtidsavlyssningen har registrerats anges att avlyssningen inleddes samma dag som tillståndet beslutades och avslutades en dag senare. Enligt den rad i ärendehanteringssystemet som avser historisk tid omfattade verkställigheten hela den i tillståndet angivna tidsperioden, dvs. även realtid efter hävningsbeslutet. Av begäran till operatören framgår dock att Polismyndigheten inte begärde tillgång till uppgifter avseende tid efter dagen för tillståndsbeslutet. I yttrandet till nämnden har Polismyndigheten uppgett att tidsperioden inte uppdateras efter hävning och att hävningsbeslut enligt gällande rutiner inte heller skickas till administratörerna för ärendehanteringssystemet.

3. Nämndens bedömning

3.1. Allmänt om förutsättningarna för kontroll av verkställighet

Nämndens granskningar av hemlig tvångsmedelsanvändning äger inte sällan rum en tid efter att tvångsmedelsärendet har avslutats. Vid det laget ska materialet som det hemliga tvångsmedlet har gett upphov till i regel vara förstört.² Den verkställande myndigheten utför vanligtvis förstöringen på sådant sätt att det inte bevaras några uppgifter om tvångsmedelsanvändningen i det system som används för verkställigheten. I stället är det uppgifterna i den verkställande myndighetens ärendehanteringssystem som är utgångspunkt för nämndens verkställighetskontroller. Som nämnden har uttalat tidigare är det därför viktigt att korrekta uppgifter anges i ärendehanteringssystemet.³

När det rör sig om inhämtning av historiska uppgifter som lagras hos en teleoperatör kan verkställigheten även kontrolleras utifrån den begäran som den verkställande myndigheten har skickat till berörd operatör. Den handlingen omfattas inte av skyldigheten att förstöra material från hemlig tvångsmedelsanvändning och visar således i efterhand vilka uppgifter som faktiskt har begärts in.

² Såvitt avser hemliga tvångsmedel enligt 27 kap. rättegångsbalken regleras detta i 24 §.

³ Se nämndens uttalande den 20 februari 2019 "Verkställigheten av hemlig avlyssning vid Polismyndigheten (region Bergslagen)" (dnr 121-2018).

3.2. Den aktuella verkställigheten

Av utredningen framgår att Polismyndigheten har begärt in uppgifter endast avseende tid som legat inom de i respektive beslut om tillstånd angivna tidsperioderna. Nämnden har således inget att anmärka på den faktiska verkställigheten i något av fallen.

Nämnden noterar emellertid att uppgifterna i ärendehanteringssystemet i två av registreringarna inte speglar den faktiska verkställigheten. Som nämnden återkommer till nedan är detta inte tillfredställande. Såvitt avser det andra tvångsmedelsärendet har det vidare gjorts en uppenbart felaktig registrering i ärendehanteringssystemet. På den rad som avser historisk tid har även hela den tillståndsgivna realtidsavlyssningen angetts. Nämnden kan konstatera att det som Polismyndigheten har uppgett om att någon uppdaterad tidsperiod inte anges i ärendehanteringssystemet efter hävning inte förklarar varför hela den tillståndsgivna realtidsavlyssningen har registrerats på raden för historisk inhämtning. Nämnden har förståelse för att det kan bli fel när uppgifter förs in manuellt i systemet, men ställer sig frågande till att Polismyndigheten inte har lämnat relevanta upplysningar om bristen i efterhand.

3.3. Avslutande synpunkter

Enligt nämnden är det inte tillfredsställande att Polismyndigheten i vissa situationer endast registrerar uppgifter om beslutad tillståndsperiod i ärendehanteringssystemet. Sett ur ett tillsynsperspektiv bör det alltid anges uppgifter om faktisk verkställighet. Vidare är det ur tillsynssynpunkt problematiskt att endast mycket begränsade uppgifter om verkställighet av hemliga tvångsmedel bevaras efter att materialet har förstörts. Det kan ifrågasättas om detta är förenligt med den numera lagstadgade skyldigheten att dokumentera beslut och åtgärder som rör hemliga tvångsmedel.⁴

4. Beslut

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

⁴ Dokumentationsskyldighet enligt rättegångsbalken (27 kap. 35 §) trädde i kraft den 1 oktober 2023 och gällde inte vid tidpunkten för handläggningen av de aktuella tvångsmedelsärendena.

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Eva Melander Tell, Anti Avsan, Anna Ekström, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Matheus Enholm, Stephen Jerand, Jon Karlfeldt, Helene Odenjung och Per Schöldberg (enhälligt).

Föredragande: Viktor Wallén

Expedition till:

Polismyndigheten, rättsavdelningen

För kännedom till:

Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Nyköping